

TEZY MIEJSKIE

Kongresu Ruchów Miejskich

Gorzów Wielkopolski, 18 września 2015 r.

Powołaliśmy w 2011 r. Kongres Ruchów Miejskich, by wspólnie pokonywać przeszkody, których nie mogliśmy przezwyciężyć, działając lokalnie w naszych miastach – przeszkody w postaci niedoboru potrzebnych miastom krajowych regulacji prawnych, państwowych polityk, instytucji i procedur. Miasta potrzebują mądrej, dalekowzrocznej polityki miejskiej i dobrego prawa, dobrych praktyk i standardów. Potrzebują ich, by żyło się w nich lepiej i by wyzwał się skupiony w nich potencjał zrównoważonego rozwoju i aktywności obywatelskiej.

Kongres Ruchów Miejskich skupia organizacje, działaczki i działacze miejskich dzielących przekonania na temat miast i ich rozwoju. Przekonania te stanowią nasz wspólny „miastopogląd”. Wartości, na których jest on oparty, to:

- **Rozwój zrównoważony** w duchu Agendy 2030 – trwałe, chroniący przestrzeń, przyrodę i inne zasoby, nastawiony na jakość życia ludzi.
- **Partycypacyjna demokracja miejska** zapewniająca podmiotowość mieszkańcom i mieszkankom, obok woli większości oparta na prawach człowieka i ochronie mniejszości.
- **Spółeczna solidarność** strzegąca równości szans, sprawiedliwych relacji społecznych i gwarantująca słabszym wsparcie miejskiej społeczności.

TEZY MIEJSKIE rozwijają te wartości w odniesieniu do różnych obszarów życia miasta. To stwierdzenia dla nas najważniejsze, pod którymi podpisujemy się i którymi kierujemy się w naszych działaniach.

1. Mieszkańcy i mieszkanki mają niezbywalne prawo do miasta.

Jest nim prawo do korzystania z zasobów miasta i prawo do współdecydowania o najważniejszych sprawach miasta oraz mieszanek i mieszkańców. Tych praw nie można nas pozbawić. Miasto jest dla mieszanek i mieszkańców, bo stanowi środowisko naszego życia, a biznes, władza i polityka winny służyć nam i miastu.

2. Demokracja miejska to dla nas nie tylko wybory, lecz ciągła partycypacja mieszkańców w realnym podejmowaniu decyzji o mieście, oparta na edukacji obywatelskiej.

By partycypacyjna demokracja miejska mogła dobrze działać, konieczne jest wypracowanie i wdrożenie potrzebnych narzędzi proceduralnych takich jak referenda lokalne, inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców, panele i sądy obywatelskie, planowanie partycypacyjne, konsultacje społeczne, budżet partycypacyjny i in.

3. Budżet miasta musi trafnie wyrażać potrzeby i aspiracje mieszkańców, które określają oni w trakcie ciągłego, obywatelskiego dialogu.

Obok budżetów partycypacyjnych (zwanym także obywatelskimi) dotyczących niewielkiej części finansów miejskich mieszkańcy powinni mieć znaczący wpływ na decyzje o dużych wydatkach inwestycyjnych oraz długoterminowe plany finansowe miasta.

4. Podstawową powinnością wspólnoty miejskiej jest opieka nad słabszymi jej członkiniami i członkami, zgodna z zasadami społecznej sprawiedliwości.

W szczególności: przeciwdziałanie biedzie, wykluczeniu, bezdomności, wspieranie mieszkańców będących w potrzebie z innych powodów, chronienie mniejszości zagrożonych dyskryminacją.

5. Miasto ma wspierać lokalny biznes, który nie zawsze może konkurować z globalnymi korporacjami.

Energia gospodarcza mieszkańców, zwłaszcza ta realizująca się w handlu i usługach, sprzyja lokalnej akumulacji kapitału, rozwojowi i zamożności miasta oraz tworzeniu stabilnych więzi gospodarczych.

6. Dość umów śmieciowych – praca finansowana z miejskich środków publicznych powinna być wzorcowa pod względem warunków pracy i płacy.

Pozwalają na to klauzule społeczne stosowane w przetargach – ich wdrażanie to obowiązek władz.

7. Miasto ma zapewniać mieszkania dostępne dla najliczniejszej grupy przeciętnie zamożnych mieszanek i mieszkańców – lokale komunalne oraz lokale w budynkach prywatnych.

Polityka mieszkaniowa ma gwarantować mieszkania socjalne najuboższym, obronę praw lokatorów i lokatorów, zaangażowanie miasta w powstawanie dostępnych mieszkań na wynajem i podnoszenie

jakości istniejącego zasobu komunalnego. Dość monopolu komercyjnego budownictwa deweloperskiego mieszkań na sprzedaż na kredyt, ograniczającego dostęp do mieszkania dużym grupom ludności.

8. Jakość życia mieszkanek i mieszkańców zależy od zakresu, dostępności i poziomu usług publicznych, które ma zapewnić miasto – często nie sprzyja temu ich prywatyzacja lub komercjalizacja.

Usługi publiczne obejmują systemy transportu i inne usługi komunalne, edukację, służbę zdrowia, usługi opiekuńcze, opiekę społeczną, sport masowy i rekreację, kulturę i rozrywkę, i inne.

9. Rozwój zrównoważony wymaga ochrony środowiska, zwłaszcza środowiska przyrodniczego, którego stan jest istotnym czynnikiem kształtującym warunki życia w mieście.

Podstawowymi wyzwaniami dla „miejskiej ekologii” są hałas, zanieczyszczenie powietrza i wody, emisyjna i marnotrawna energetyka i transport, rabunkowa gospodarka ziemią i wodą, zajmowanie terenów zieleni pod inwestycje, ubytek drzew, nadprodukcja niesortowanych i nieprzetwarzanych odpadów.

10. Transport zrównoważony musi opierać się na wysokiej jakości systemie powszechnie dostępnej komunikacji publicznej oraz ruchu pieszym i rowerowym, zmniejszając rolę transportu samochodowego.

Tylko wzmocnienie systemu komunikacji publicznej w integracji z ruchem pieszym i rowerowym, tworzy warunki sprawnego przemieszczania się w obrębie miast i obszarów metropolitalnych.

11. Dość chaosu! Ład przestrzenny warunkuje sprawne funkcjonowanie miasta, minimalizując konflikty interesów w przestrzeni, a troska o estetykę przestrzeni sprzyja dobrostanowi i atrakcyjności miasta.

Ład przestrzenny nie powstaje w wyniku niezależnych, jednostkowych decyzji inwestycyjnych konkurujących podmiotów biznesowych – przeciwnie, one go degradują na dużą skalę. Jest on efektem kompleksowej, świadomej polityki przestrzennej, miejskiej i krajowej.

12. Rewitalizacja zdegradowanych i historycznych obszarów miejskich to jedno z głównych wyzwań, przed którym stoją polskie miasta. Od sprostania mu zależy ich rozwój i podtrzymanie tożsamości.

Jest ona publicznym, zintegrowanym działaniem podejmowanym we współpracy z lokalną społecznością i w jej interesie, mającym kompleksowy charakter, nieograniczonym do remontów, obejmującym wymiar społeczny (nacisk na funkcję mieszkaniową), ekologiczny, gospodarczy i urbanistyczno-architektoniczny.

13. Kultura jest podstawą i źródłem miejskiego sposobu życia.

Misją miasta jest uczynienie wartości kultury dostępnymi dla ogółu mieszkanek i mieszkańców, nie tylko elit, także w zakresie przygotowania mieszkanek i mieszkańców do udziału w kulturze przez powszechną edukację. Powszechne uczestnictwo w kulturze czyni nasze życie lepszym, a miasto – atrakcyjnym.

14. Potrzebna jest długofalowa dekoncentracja kraju, zwłaszcza instytucji publicznych, sprzyjająca rozwojowi całości jego obszaru.

Dekoncentracja polega na lokalizowaniu instytucji krajowych w różnych miastach, poza stolicą, a instytucji regionalnych także poza miastami wojewódzkimi. Ma wymiar społeczny, gospodarczy i kulturalny.

15. Suburbanizacja – żywiołowe rozlewanie się strefy zurbanizowanej daleko poza miasto – to destrukcyjny, patologiczny proces, który należy powstrzymać systemowo.

Suburbanizacja niszczy wieś i miasto, łamie zasady zrównoważonego rozwoju, jest sprzeczna z wizjami „miasta zwarte” i „miasta krótkich dróg”. Powoduje znaczne straty środowiskowe, ekonomiczne i społeczne – przez nadmiarową konieczność ciągłego przemieszczania się ludzi po wielkich obszarach oraz przesyłania towarów, transportowania wody, ścieków, opału, energii, odpadów, i in.

TEZY MIEJSKIE NADZWYCZAJNE

I.

O PRZECIWDZIAŁANIU KATASTROFIE KLIMATYCZNEJ

W Ostródzie, 21 czerwca 2019 r.

Zbliżająca się katastrofa klimatyczna jest największym współczesnym wyzwaniem ludzkości. W szczególności staje ono przed miastami, które są odpowiedzialne za większość emisji gazów cieplarnianych.

Miasta, wraz z rządami, globalnym biznesem oraz organizacjami międzynarodowymi muszą w zdecydowany sposób zaangażować się w działania mające zapobiec katastrofie klimatycznej. Wymaga to głębokich zmian dotychczasowego, marnotrawnego i niszczycielskiego sposobu życia, we wszystkich jego przejawach. Nie ogranicza się jedynie do kwestii ekologicznych, dotyczy urbanistyki, energetyki, transportu, konsumpcji i wyżywienia, organizacji życia społecznego, kultury i wartości.

Polityka klimatyczna miast powinna uwzględniać zarówno działania na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych jak i działania na rzecz adaptacji do postępujących zmian klimatu.

II.

O WOLNOŚCI I DEMOKRACJI MIAST

Stadtluft macht frei – miejskie powietrze czyni wolnym

W Lublinie, 25 czerwca 2021 r.

Wolne miasta wolnych obywateli demokratycznie samorządzących się to fundament naszej, europejskiej cywilizacji.

Miasta są źródłem, ale też gwarancją demokracji, praw człowieka i wolności obywatelskich, nie danych jednak raz na zawsze – potrzebują one ciągłej dbałości i ochrony. Wolność i demokratyczna samorządność miast nie mogą być podważane przez **autorytarny populizm, ksenofobię, nacjonalizm i fanatyzmy religijne**. I przez **marketingowe manipulacje** masowymi zachowaniami i świadomością ludzi – dla korzyści globalnych biznesów. Wymaga to **poważnej mobilizacji** dla obrony wolności miast i wolności w miastach, oraz podmiotowości mieszkańców.

Realna wolność miast zależy, obok polityki, od ich **stabilnego finansowania**, niepodlegającego koniunkturze i układom partyjnym. Miasta wytwarzające dużą większość wspólnego bogactwa nie mogą być traktowane paternalistycznie jak „roszczeniowy” klient władzy centralnej, tylko podmiotowo – jak publiczny partner w podziale środków.

III.

OTWARTE MIASTO RÓWNOŚCI, SOLIDARNOŚCI I TOLERANCJI

W Lublinie, 25 czerwca 2021 r.

Miasto to nasz wspólny dom, mieszkańców i przybyszów, których dobrostanowi i pokojowi nie sprzyjają ostre podziały społeczne, napięcia i konflikty, nierzadko celowo sterowane.

Naturalne różnice społeczne nie mogą wyrażać się przez akty jawnej **wrogości, agresji i pogardy**, niszczącej pozytywne więzi i zaufanie między ludźmi oraz wobec instytucji. Uderza to zwłaszcza w najślabszych, w mniejszości – jako „gorszym” grozi im często dyskryminacja i wykluczenie. Potrzebują więc oni szczególnej **solidarności, obrony i wsparcia**, ale bez agresji w „sprawiedliwym odwecie” za krzywdy. Sprzyjanie wzrostowi przemocy, choćby tylko werbalnej i symbolicznej, nie służy bowiem dobrej przyszłości – na powszednim hejcie wszystkich wobec wszystkich niczego nie da się zbudować.

Niezdolność do wspólnej egzystencji i dialogu równych choć różnych ludzi, środowisk i społeczności, bez podziału na lepsze i gorsze, bez wrogości i wykluczania – to dramat polskiej demokracji, także demokracji miejskiej. Otwarte, tolerancyjne miasto jest domem dla wszystkich, i każdy ma prawo być w nim u siebie. Potrzeba dziś wypracowania formuły **współistnienia mimo różnic i odmienności**, opartej na **konsensusie i dialogu bez przemocy**, w opozycji do dyktatu większości, której z pozycji siły „wolno wszystko”.

IV.
O PRAWIE DO BEZPIECZNEGO ŻYCIA
W Poznaniu, 29 sierpnia 2022 r.

Prawo do miasta ma za podstawę prawo każdego mieszkańca do bezpiecznego życia w pokoju, niezagrożonego agresją wewnętrzną i zewnętrzną.

Zorganizowana, samorządna wspólnota miejska ma obowiązek tworzyć **warunki dla ochrony życia i bezpieczeństwa** wszystkich, którzy znajdują się na terenie miasta, równoległe do aktywności państwa na rzecz obrony obywateli i obywaterek. Rosyjska napaść na Ukrainę przynosi w perspektywie **jakościowy skok zagrożenia** dla tych dóbr, także przez globalną intensyfikację agresywnej polityki i napięcia międzynarodowego, z katastrofą klimatyczną w tle i wojnami o zasoby.

V.
O PIERWSZEŃSTWIE SAMORZĄDNOŚCI PRZED SAMORZĄDEM
W Gdańsku, 24 czerwca 2023 r.

Demokratyczna samorządność mieszkańców, tworzących z mocy konstytucji wspólnotę samorządową, jest podstawą demokracji miejskiej, a władze lokalne i krajowe oraz przepisy i procedury powinny służyć jej realizacji.

Samorząd to nie urząd lub firma, zarządzana zbyt często paternalistycznie przez lokalną elitę władzy, jak własny folwark. Samorząd to **przestrzeń podmiotowości mieszkańców**, których sprawczość winny gwarantować przyjazne warunki prawno-instytucjonalne i długofalowa polityka.

Rada miasta reprezentuje ogół mieszkańców w całym zróżnicowaniu ich potrzeb i interesów i nie może być **automatem do głosowania** pod dyktando miejskiego „włodarza” – jako organ stanowiący władzy lokalnej musi panować nad swoim organem wykonawczym, a nie być jego przystawką.

Większa podmiotowość mieszkańców spotyka się z oporem „włodarzy” (np. pod hasłem „psucia demokracji”), bo **ogranicza ich niepodzielną władzę** i psuje komfort jej sprawowania. Wygoda włodarzy nie może dominować nad potrzebami mieszkańców – miasto to jest środowisko ich życia.

Upaństwowienie samorządu przez centralizację władzy publicznej, ograniczającą uprawnienia i środki dla samorządu, jest sprzeczne z ideą samorządności zapisaną w Konstytucji; tym bardziej jest sprzeczne upartyjnianie samorządu. Jego kondycja nie może każdorazowo zależeć od zmiany polityków w Warszawie i interesów dominującej partii, aktualnie rządzącej.